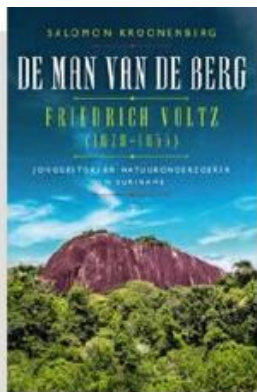

Signalementen

Stroomopwaarts de Marowijne op

Kroonenberg, S. *De man van de berg. Friedrich Voltz (1828-1855), jonggestorven natuuronderzoeker in Suriname.* Walburg Pers, 320 p., € 25 (pb).

Albina: Surinames eigen voorpoort naar de hel', schreef *Trouw* in 1995.

Journalist Peter van Deutekom trof er een door de burgeroorlog zwaar getroffen plaatsje aan, gelegen aan de Marowijne, grensrivier tussen Suriname en Frans-Guyana. Een veel vrolijker indruk van Albina had Friedrich Voltz 140 jaar eerder gekregen. De Duitse natuuronderzoeker bezocht er zijn landgenoot August Kappler, die in 1846 het dorpje had gesticht en er arme volksverhuizers uit Württemberg naartoe had gehaald. Voltz zag de risico's op mislukking van de kolonie, maar prees toch vooral wat al bereikt was. De grond was er vruchtbaar en het klimaat gezond – volgens Voltz dankzij de noordoostpassaat die over zee kwam aanwaaien en dus geen ziektekiemen van land meebracht. De grote afstand tot Paramaribo – ver weg van het door

slavernij verdorven, lusteloze oude Suriname – maakte het mogelijk aan de Marowijne een nieuwe, energieke samenleving op te bouwen. 'De linkeroever van de Beneden-Marowijne is de enige geschikte plek voor een uitgebreide Europese kolonisatie', aldus Voltz. Een kolonie zonder slavernij, want dat is 'funest voor een staat'.

Met eigen ogen had hij in Brits-Guyana kunnen aanschouwen hoe de afschaffing van slavernij daar had geleid tot handel en bedrijvigheid, heel anders dan in Suriname. Voltz was een van de leden van de 'Duitse Commissie' die op verzoek van de Nederlandse overheid onderzocht of Suriname geschikt was als vestigingsplaats voor Duitse (en ruimer: Europese) kolonisten. De commissieleden maakten reizen diep landinwaarts, in tentboten en korjalen. Menige stroomversnelling en rotspartij moest worden overwonnen, met hulp van inheemse bewoners. Voltz voelde zich gelukkig in de wildernis, ondanks de hitte en insecten. Hij was een getalenteerd en volleerd vakman. Veel planten en stenen stuurde hij voor nader onder-

zoek op naar Nederland. In zijn brieven aan de Nederlandse geoloog Staring en aan Duitse vrienden vermeldde hij ook etnografische bijzonderheden. Hij stierf aan de gele koorts in 1855 in Paramaribo, nog geen 28 jaar oud. Voltz was spoedig vergeten, ondanks zijn reisverslagen in Nederlandse en Duitse tijdschriften. Dankzij de Leidse hoogleraar geologie Karl Martin leeft hij nog een beetje voort. Op de geologische kaart van Suriname, gepubliceerd in het *Tijdschrift van het KNAG* in 1888, noemde Martin een markante granietberg die met zijn 240 meter uitsteekt boven het omringende oerwoud, de Voltzberg. De naam is ingeburgerd geraakt. *De man van de berg*, zo heeft een hedendaagse collega van Martin, Salomon Kroonenberg (emeritus-hoogleraar geologie aan de TU Delft), zijn boek over Voltz genoemd. Uit archieven dook Kroonenberg onbekende brieven en andere teksten op waarmee hij Voltz' leven en werk schetst. Zo goed als dat gaat, want heel veel is verdwenen. Zo is er geen enkel portret van Voltz bekend. Kroonenberg is een productieve schrijver, die na zijn emeritaat een handvol publiksboeken publiceerde over onderwerpen in zijn vakgebied. In 2019 verscheen nog zijn boek over de Kaspische Zee, *Kantelpunt. Hoe de grootste binnenzee op aarde zijn biodiversiteit verloor*.

Zijn nieuwe boek bestaat vooral uit in soepel, hedendaags Nederlands vertaalde brieven van Voltz die bijvoorbeeld verschenen in *Die Natur*. Ook verslagen van medereizigers zijn opgenomen, die Kroonenberg steeds voorziet van verbindende beschouwingen. Voltz kon goed schrijven, Kroonenberg kan goed vertalen en duiden. Daardoor is het een meeslepend boek geworden. Je leeft mee met de reizigers in de soms overweldigende natuur, maar ook met ruzies en misverstanden. Je begrijpt de vrije bosnegers die weigeren de expeditie verder te helpen, omdat ze bang zijn dat de expeditie de voorbode is van een gewapende macht. Een officieel eindrapport van de commissie is er nooit gekomen; alleen koning Wilhelm I van Württemberg ontving een in schoon-schrift geschreven rapport. Wilhelm concludeerde na lezing dat een volksverhuizing van zijn onderdanen naar Suriname voorlopig nog niet aan de orde was. Zo stierf de Duitse Commissie een stille dood. Goed dat Kroonenberg uit alle hoeken en gaten materiaal heeft opgedoken om in elk geval het leven en werk van Voltz te reconstrueren.